

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΑΠΟΤΥΧΙΑ

ΤΟΥ Κ. ΠΕΛΟΥ ΚΑΤΣΕΛΗ

Θέατρο 'Αλικής: «Τὰ γκρίζα νειάτα».

Ἡ στήλη αὐτὴ θὰ ἦτον ἐξαιρετικὰ εὐχαριστημένη ἂν μπορούσε νὰ σώπαινε — καὶ τὴ φορά αὐτὴ — γύρω ἀπὸ ἓνα θεατρικὸ ἀμάρτημα, ποὺ διασπρόχθηκε τὶς ἡμέρες αὐτὲς ἀπὸ τὸ θέατρο «'Αλικής—Μουσούρη—Νέζερ» μὲ τὸ ἀνέβασμα τῆς κωμωδίας «Γκρίζα νειάτα», τῶν δύο νέων συγγραφέων κ. κ. Εὐαγγελίδη καὶ Σακελλαρίου.

Γιὰ τὸ δῆθεν αὐτὸ θεατρικὸ ἔργο, ποὺ σέρνεται ἀνιαρά, ἀτεχνά καὶ ἀσθαίρετα σὲ τρεῖς πράξεις καὶ 7 ἐπικόνες, δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσει καμμιά κριτική. Τὰ «Γκρίζα νειάτα» δὲν εἶναι κἄν ἔργο. Οὔτε καλὸ, οὔτε κακὸ. Δὲν τὸ βαραίνουν ἐλαττώματα. Τὸ βαραίνει ἡ ἀνωμαλία. Οὔτε ὁ πιὸ στοιχειώδης δραματικὸς πυρήνας δὲν ὑπάρχει ποὺ νὰ ἐξελισσεται σὲ ἐπάλληλους κύκλους, μὲ ἐναλλαγὴ ἐσωτερικῶν καταστάσεων κατὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς δράσης, ἀλλὰ μόνον μιὰ ἀνόητη ὑπόθεση ποὺ πλέκεται ἐξωτερικὰ γύρω ἀπὸ τὸ γάμο ἑνὸς πλούσιου, μεσόκοπου ἀντρα μὲ μιὰ φτωχὴ ξεβγαλμένη δακτυλογράφο, ὅσπερα γύρω ἀπὸ τὸ χωρισμὸ του, γιατί ἀνακαλύπτει πὼς ἡ γυναῖκα του τὰ ἔχει φτιάσει μὲ ἓναν «προγαμιάιο» ἐραστή της, μὲ τὸν ὁποῖο καὶ τὴν παντρεύει ἀναλαμβάνοντας στὴ νέα αὐτὴ κατάσταση νὰ παίξει τὸ ρόλο τοῦ «τρίτου» καὶ ποὺ καταλήγει τέλος στὸ τεράστιο πρόβλημα: νὰ ἐξιχνιάσουν οἱ ἐμβρόντιοι ἀκροατὲς ἐπιόδες ἀπὸ τοὺς δύο — συζυγούς μαζὶ καὶ ἐραστὲς — εἰνῶ... ὁ κερατάς». Καὶ ἡ αὐλαία τοῦ θεάτρου, πάνω στὴ φράση αὐτὴ, πέφτει γιὰ νὰ μὴν ξανασηκωθεί πιά καὶ τὸ κοινὸν ἐγκαταλείπει τὸ θέατρο μὲ τὴν μικρὴ λύση τοῦ προβλήματος, ποὺ τοῦ ἐτέθηκαί ποὺ δὲν ἀφορᾷ οὔτε τοὺς ἀνταρκτους ἐκείνους ἥρωες τοῦ δράματος, ποὺ ἦταν μόνον ἀντρείκελα, οὔτε τοὺς ἴδιους τοὺς συγγραφεῖς, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τὸ ἴδιο, ποὺ πλήρως καὶ ταλαιπωρήθηκε διὰ ὄψεος γιὰ νὰ ἀνακαλύψει στὸ τέλος... μιὰ ἰδιότητα τοῦ ὄχι καὶ τόσο τιμητικῆ!

Θάπρεπε νὰ τελειώναμε ἐδῶ τὶς γραμμὲς μας ἂν δὲν ἀνιστάσαστε τὴν ὑποχρέωση — γιὰ νὰ μὴν παρεγγηθοῦμε — νὰ διασαφηνίσουμε τὴν

πρῶτη μας παράγραφο, ποὺ ἀφορᾷ τὸ θίασο; καὶ ποὺ γιὰ χάρι του ἀναλάβουμε σήμερα τὸ ἀχάριστο αὐτὸ ἔργο. Ἴσως κανένας ἀναγνώστης μου — ποὺ ἀναντίρρητα δὲ θὰ εἶναι νέος, ἀλλὰ «θὰ ἔχει γύριε πρὸ πολλοῦ στὴν κοιλιάδα τῶν χρόνων» — ξενοθεῖ ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ «ἀμάρτηματος», ποὺ δίνουμε στὴν πράξη τοῦ θιάσου γιὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ... ψυχαγωγῆτικοπλαστικοῦ αὐτοῦ ἔργου. Τὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς μας, ὁ περιφήμος καθωσπρεπισμὸς μας, ὁ καρπὸς αὐτοῦ τῆς ψυχικῆς μας ἀτολμίας, κατασφιάζει πάντα σὲ κάθε ζωτανὴ ὀμὴ ἔκφραση τῆς πραγματικότητας. Ἔτσι θὰ θεωροῦσε τὴν ἔκφρασή μας ὑπερβολικὴ καὶ ἴσως μᾶς ἀπαντοῦσε:

— Μὰ ἀδελφέ, γιατί τόσο νεανικὴ εὐθιξία, ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ τέτοια σκληρότητα; Γιατί τόσα ἀμάρτημα; Ἐνας θίασος ποὺ διευθύνεται ἀπὸ νέους ἀνθρώπους, ἀνέβασε ἓνα ἔργο νέων συγγραφέων. Μπορεῖ τὸ ἔργο αὐτὸ νὰ ἦταν ἀτεχνό, ἀβυρο καὶ νὰ ἀπέτυχε. Μ' αὐτὸ δὲ θὰ πεί ὅτι ὁ θίασος ἀμάρτησε. Ἀπλῶς ὅτι εἶχε ἓνα ἀτύχημα ἢ τὸ πολὺ-πολὺ, ἂν θέλεις, ἓνα παραστράτημα.

Καὶ ὁ συντηρητικὸς αὐτὸς γηραιὸς ἀναγνώστης μου ἀπὸ τὴν ἀκοπὴ του θὰ εἶχε δίκιο. Δηλαδή πρῶτα ἀπὸ τὴν εὐκολία του—ποὺ τὴν ἀρίζουν τὰ ἀμαρτωλά του γεράματα—στὸ νὰ δικαιολογεῖ κάθε πράξη καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν πολὺ φτηνὴ καὶ ξεπεσμένη ἀντίληψη, ποὺ ἔχει μορφώσει γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ θεάτρου. Γι' αὐτὸν ἡ θεατρικὴ τέχνη εἶναι μιὰ ἀτομικὴ ὑπόθεση, χωρὶς γενικότερη σημασία. Ὁ κοινωνικὸς της χαρακτήρας, ἡ συλλογιτότητά της καὶ συνδετικὴ της μορφή τελειῶς τοῦ ξεφεύγει. Ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ συλλογιστεῖ τί συνέπειες τρομερὲς ἔχει γιὰ τὸ δολοθῆα τ ρ ο ἂν τυχὸν ἀκριτὰ, πρῶτα καὶ ἀσυνείδητα ἓνας ὁποσοδήποτε θίασος ἀνεβάξει ἓνα ἔργο καὶ προσκαλεῖ στὸ θέατρό του τὸ κοινόν, ποὺ ἀντὶ διασκέδαση καὶ πνευματικὴ τροφὴ τοῦ προσφέρει χαλῶνση καὶ δυσἀρέσκεια. Δὲ στοχάζεται πὼς κάθε τέτοιος ἀποτυχίας, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ ἀνόητα ἔργα, σ' ἓνα τόπο ποὺ δὲν ἔχει παράδοση θε-

ατρικὴ καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει μορφώσει θεατρόφιλο κοινόν, ἀλλὰ μόνον θεατριζόμενον, εἶναι φυσικὸ νὰ διώχνουν τὸ κοινόν γενικὰ ἀπὸ τὸ θέατρο. Πόσες φορές δὲν ἀκούσαμε περιφρονητικὰ λόγια γιὰ τὴν ὄλη θεατρικὴ τέχνη ἀπὸ τὰ στόματα τῶν συμπολιτῶν μας, μόνον καὶ μόνον γιατί εἶχαν παρακολουθήσει τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες μιὰ καὶ μόνη ἀποτυχημένη παράσταση;

Τὸ φανερόμνο αὐτὸ πὸ ἐκδηλῶ ἐμφανίζεται στὴν ἐπαρχία. Ἄν σὲ μιὰ ἐπαρχιακὴ πόλη προηγούμενα ἀπὸ ἓναν καλὸ θίασο περάσει κανένα αἰσχρὸ θεατρικὸ μπουλούκι ποὺ ρεζιλίεψε τὴν ἔννοια τοῦ θεάτρου, τὶς πικρότατες συνέπειες ἰδιαίτερα θὰ τὶς δοκιμάσει ὁ καλὸς θίασος. Τὴν ἀποτυχία λοιπὸν—τὴν ἀδικαιολόγητη—ἑνὸς θιάσου πρέπει, τὶς περισσότερες φορές νὰ τὴν ἀντικρίζουμε—καὶ ἀνάλογα νὰ τὴν κρίνουμε—σὴν ἀποτυχία γενικὴ τοῦ θεάτρου. Καὶ λέγω ἀδικαιοθῆ ὅτι ἡ ἀποτυχία. Γιατί σὲ κάθε προσπάθεια, σὲ κάθε ἐργασία εἶναι φυσικὸ νὰ προκύβουν καὶ ἀποτυχίες καὶ ζημιές. Ἰδιαίτερα μάλιστα στὸ θέατρο. Στὴν πολὺπλοκὴ καὶ πολυσύνθετη αὐτὴ ὑπόθεση ποὺ εἶναι καὶ τέχνη καὶ ἐπιχείρηση, δηλαδὴ ποὺ συγκεντρώνει μέσα της δύο ἀντιμαχόμενα στοιχεία. Παραδέχομαι λοιπὸν ὅτι στὴ θεατρικὴ ἐργασία, ποὺ ἐπιπράζεται τόσο εὐκόλα καὶ ἀπὸ κοινωνικὲς καὶ κλιματολογικὲς συνθήκες, ποὺ στηρίζεται πάνω στὴ ρευστὴ ἐπιφάνεια τῆς διάθεσης καὶ τῶν γούστων ἑνὸς συγχρόνου διαφοροποιημένου κοινού, εἶναι παράεκτό καὶ δικαιολογημένο νὰ παρουσιασθοῦν πολλὲς φορές καὶ ἀποτυχίες. Ἄλλὰ τί εἶδους ἀποτυχίες; Δικαιολογημένες. Δηλαδή ὅταν ἓνας θίασος ἀνεβάξει ἓνα ἔργο ποὺ ὁ συγγραφέας του «κάτι» ἔχει νὰ πεί καὶ ἔρει πὼς νὰ τὸ πεί κι' ὅμως στὸ σκόλο του, κατὰ τὴν παράσταση, τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν ἱκανοποιεῖ μιὰ μεγάλη μερίδα τοῦ κοινού. Δικαιολογημένη περίπτωση τέτοια παρουσιάζεται ἀκόμη κι' ὅταν ἀνεβάζοντας ἓνα ἔργο ἀποτύχει ἀπὸ κακὴ ἐκτέλεση τῶν ἡθοποιῶν ἢ ἂν τὸ ἔργο ἔχει

ένδιαφέρον για τὸ γενέθλιό τόπο του, ἀλλὰ ἐμφανίζοντας τὸ σὲ δική μας ἀκνήνη ἀφήνει ψυχρὸ τὸ κοινόν μας ἀπὸ διαφορά νοοτροπίας. Πολλὲς τέτοιες περιπτώσεις ἀπαντιοῦνται στὴ θεατρικὴ τέχνη. Καμιά δὲ μὴ δικαιολογία δὲ χαρσέει ὅταν ἀναβάζουμε ἓνα ἔργο, ποῦ «ὁ πρῶτος τυχὼν» θὰ μπορούσε νὰ ἴδῃ ὅτι δὲ λέει ἀπολύτως τίποτα καὶ ὅτι οἱ συγγραφεῖς του δὲν στέκονται ὄχι πιά σὰν ἄνθρωποι γινώστες τῆς τέχνης τους, ἀλλὰ οὔτε σὰν κοινὰ σκεφτόμενοι ἄνθρωποι καὶ ποῦ τὸ κατασκευασμὰ τους ἀπὸ τὴν ἀτέχνη καὶ ἀνόητη συγκρότησή του φτάνει ἀκόμη νὰ γίνῃ καὶ ἀνήθικο, ὅπως γίνεταί μετὰ τὸ «Γκρίζα νειάτα». Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἡ ἀποτυχία τοῦ θιάσου δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ἀτύχημα, ἀλλὰ ἓνα ἁμάρτημα. Ἐμάρτημα ἐνάντια στὸ κοινόν, ποῦ τὸ περιμαντρώσαμε ἀνύποπτο γιὰ νὰ τὸ ταλαίπωρήσουμε καὶ νὰ τὸ ἐξευτελίσουμε. Ἐμάρτημα ἐνάντια στὴν ἰδέα τοῦ θεατροῦ ποῦ τὴ φυνένομε καὶ τὴ ρεζιλεύομε. Καὶ τέλος ἁμάρτημα ἐνάντια στὰ ἴδια τὰ μέλη τοῦ θιάσου μας, στοὺς δυστυχισμένους αὐτοὺς βιοπλαστές, ποῦ δὲν εὐθύνονται διόλου γιὰ τίς πράξεις τῆς ἀσυνλόγιστης διεύθυνσης καὶ ποῦ ἔπειτα πλῆρως ἀντικειμενικὰ αὐτοὶ τὰ σποισμένα ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῶν ἐσπορευμάτων. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν μπορούμε πορὰ νὰ χαρακτηρίσουμε σὰν ἁμάρτημα ποῦ βαραινεὶ ὀλόκληρο τὴ διεύθυνση τοῦ θιάσου. Ἀλίως, τὸ ἀνύποπτο κατὰ κατασκευασμὰτος «Τὰ γκρίζα νειάτα». Καὶ θὰ εἴμαστε ἀτομικὰ εὐχαριστημένοι — ἀπὸ προσωπικὴ ἀδυναμία γιὰ τοὺς ἐξαιρετικὰ συμπαθεῖς μας ἠθοποιούς ποῦ δὲν εὐθύνουν τὸ θιάσο — ἐν μόνον οἱ γραμμὲς αὐτὲς χαρακτηρίζουν τὴν πρόσθη τους ὅπως τοὺς ἀξίζει. Δυστυχῶς ὅμως καὶ τὸ κοινὸ — ὁ ἀμελίκτης καὶ ἀνήλεος αὐτὸς κοιτῆς — εἰδείξε πῶς ἐξαπλήθηκαὶ πιά καὶ οἱ τελευταῖοι κόκκοι τῆς κλεψύδρας τῆς ἐπιεικειᾶς του. Τὸ ἔργο καίζεται μπρὸς σὲ ὄψεις καθίσματα καὶ δὲν ἔξω ὅν ἡ ἀποχὴ αὐτῆ τοῦ κοινοῦ δὲ θὰ εἶναι ἐξακολούθητικὴ — μιὰ ὀλόκληρὴ ἀπὸ ἀνάλογα ἀντημήματα καὶ στὸ παρελθὸν συνέβηκαὶ σείφες

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 9]

— ποῦ νὰ προβάλλει, ἀργὰ ἢ γρήγορα στὴν πρὸ στεγνή του μορφή, τὸ πρόβλημα τῆς ἐξακολούθησης τῆς λειτουργίας τοῦ θιάσου. Πρέπει νὰ τὸ πάρουμε ἀπόφαση. Τὸ θέατρο δὲν εἶναι ὑπόθεση τύχης. Δὲν εἶναι τραπέζι καφενεῖου ποῦ πάνω του παίζουμε τὰ ζάρια. Εἶναι μιὰ δουλειὰ ποῦ ἀπαιτεῖ κρίση, στοχασμὸ, ἐνδυνάμεις, σοβαρότητα καὶ συνείδηση.

Ἄν καταπιανόμεστε σ' αὐτὸ μὲ προχειρότητα, μὲ ἀνωμαλία καὶ ὀκνηρότητα δὲ θὰ ἀργήσει ἡ δοκιμασία τοῦ χαμοῦ. Τὰ ἴδια περίπου λόγια εἶχα γράψει, σὰν μιὰ προειδυποίησι, γιὰ τὸ θιάσο αὐτὸν καὶ πέρυσιν. Σήμερα, μὲ βαθύτατη θλίψη, ἔρχομαι, ὀδηγημένος ἀπὸ τὰ πράγματα, νὰ διαπιστώσω τὴν πικρὴ ἐπαλήθευσή τους. Ποιὸς φταίει; Ἡ ἀπάντησι δὲν εἶναι δύσκολη.

ΠΕΛΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ